

NOTAT – DET NY TEATER

Det Ny Teater er siden 1994, som det eneste danske producerende teaterhus, drevet uden offentlig produktionsstøtte. Den situation er fremadrettet uholdbar. Teatret har løbende gjort opmærksom på, at situationen omkring driften af teatret var under forandring og på et tidspunkt ville blive kritisk. Dette er nu et faktum. Det er ikke længere muligt at opretholde status quo og drive teatret på samme vilkår. Det er derfor, vi nu henvender os for at understrege situationens alvor.

Dette notat redegør for den historiske baggrund for den nuværende situation, og for hvad der fremadrettet er nødvendigt, hvis Det Ny Teater fortsat skal eksistere som producerende teater.

Teaterbygningen Det Ny Teater

Teaterbygningen Det Ny Teater er opført i 1908, og er med sine mere end 12.000 m² og mere end 1.000 pladser landets næststørste teaterbygning. Det Ny Teater fremstår i dag som en af Europas mest gennemførte teaterbygninger fra forrige århundredes begyndelse. Bygningen er ejet af Ida Løfbergs Fond, der er en almennyttig fond, hvis hovedformål er at eje bygningen. Fonden driver ikke og har aldrig drevet teatervirksomhed. Det Ny Teater repræsenterer en umistelig værdi for dansk teater, og er en kulturinstitution, der i mere end 100 år har trådt linedansen mellem det folkelige og det finkulturelle, det lønsomme og det risikable.

Kunstnerisk og driftsmæssig status

Med genåbningen i 1994 fik Danmark et internationalt musicalteater, der formåede at producere musicals på internationalt niveau. Teatret har siden 1994 produceret en lang række kunstneriske og publikumsmæssige succeser, og har i betydeligt omfang medvirket til danske scenekunstneres talentudvikling inden for kombinationen drama, sang og dans og sat nye standarder for dansk musicalproduktion.

Halvdelen af de værker teatret gennem årene har opført, er værker, der ikke tidligere har været opført i Danmark. Den anden halvdel af repertoiret har bestået af klassiske værker i nye opsætninger. Repertoiret har omfattet stort set alle musicalgenrens hovedkategorier samt operette. Bedømmelse af kunstnerisk aktivitet udtrykt i talværdier er vanskeligt, men nogle pejlemærker kan opgøres i talværdier. Intet andet teater har modtaget så mange Reumertpriser og –nomineringer indenfor kategorien musical/musikteater. Konklusionen af dagbladsanmeldelser udtrykkes i stjerner fra 1 til 6 stjerner. Over en periode på knap 25 år har teatrets produktioner af dagbladene anmeldere i gennemsnit været anmeldt til knap 5 ud af 6 mulige stjerner. Det er enestående i dansk teater. Teatrets egne publikumsundersøgelser udført i alle årene tegner samme billede.

De ressourcer, der medgår til at producere de forestillinger, som indgår i Det Ny Teaters repertoire, er væsentligt større end sædvanligt på danske teatre. Det gælder både antallet af beskæftiget kunstnerisk og teknisk personale, samt de enkelte produktioners fysiske omfang. Derved er størrelsen af den økonomiske risiko ganske betydelig, og kravet til antallet af publikummer, for at nå økonomisk balance, større end på noget

andet teater. Det samme antal publikummer til en given forestilling, der for andre teatre ville være en stor publikumssucces, ville på Det Ny Teater være en økonomisk fiasko. Økonomisk break-even for teatrets produktioner er ofte over 100.000 publikummer.

Teatret har i de forgange 24 år været den største scenekunstneriske arbejdsplads i København udenfor Det Kgl. Teater. Der går i øjeblikket mere end 100 personer på arbejde hver dag, for at Det Ny Teater kan spille den nuværende forestilling. I samme periode har Det Ny Teater år for år været et af de mest besøgte danske teatre. En opgørelse af publikum på de københavnske teatre viser, at publikum på Det Ny Teater kommer fra hele landet og næsten en tredjedel af de besøgende kommer uden fra det storkøbenhavnske område. For de øvrige teatre gælder det kun ca. hver tiende teatergæst.

Den historiske baggrund for den nuværende drift

Den Storkøbenhavnske Landsdelsscene (DSL), der blev etableret i 1974, forestod driften af samtlige større, dengang eksisterende teatre i København, herunder Det Ny Teater, der var og er det største af de københavnske teatre. I 1991 var teaterbygningen stærkt nedslidt og DSL havde ikke de fornødne midler til istandsættelse. DSL besluttede derfor i 1991 at lukke teatret på ubestemt tid, indtil DSL måtte råde over de fornødne midler til istandsættelse og efterfølgende drift.

Det måtte befrygtes, at en sådan lukning på ubestemt tid ville medføre en permanent lukning af teaterdriften og nedrivning af bygningen. For at undgå den situation påtog Ida Løfbergs Fond at indsamle de nødvendige midler til istandsættelse af Det Ny Teater. DSL påtog sig også fremtidigt at betale husleje- og abonnementsstilskud, og Bent Mejding og Niels-Bo Valbro påtog sig at drive teatret for egen regning og risiko, indtil teatret atter kunne blive fuldt subventioneret. Takket være stor velvilje og store bidrag fra en række private fonde, og bidrag fra stat, amt og kommuner lykkedes det at rejse de mere end 80 millioner kroner, istandsættelsen dengang kostede.

Det Ny Teater genåbnede i 1994. I 1996 udtrådte Bent Mejding af teatrets direktion og drift, og Niels-Bo Valbro har siden drevet teatret alene for egen regning og risiko. Det Ny Teater var og er et mønstereksempel på samarbejde mellem det offentlige og det private.

DSL blev i 2006 omdannet til Københavns Teater (KT), der 1. juli 2012 skiftede navn til Det Københavnske Teatersamarbejde. I 2011 besluttede KT sig for, som følge af reduktion af Kulturministeriets tilskud til KT, at stoppe betaling af huslejetilskud til Det Ny Teater.

Teatrets nuværende tilskud

I 2011 indgik samtlige af Folketingets partier med undtagelse af Enhedslisten et politisk forlig om at overføre Det Ny Teaters huslejetilskud, der tidligere var betalt af KT, til Finansloven. Det Ny Teater modtager således

dags dato, via Finansloven, et huslejetilskud stort 5,2 millioner kroner. Herudover modtager Det Ny Teater, ligesom landets øvrige teatre, billetformidlingstilskud.

Det Ny Teaters drift i de forgangne 24 år, på de givne vilkår, er i enhver henseende usædvanlig og enestående. Intet andet dansk teater har i samme periode kunnet drives uden produktionsstøtte.

Teatrets nuværende økonomiske situation

Grundlæggende skal det siges, at det som udgangspunkt har været uhyre vanskeligt i samtlige år at drive Det Ny Teater på de nuværende vilkår, der i 1992 var tænkt som midlertidige. Det er relevant at nævne, at der ikke alene i Danmark, men ej heller i det øvrige Europa, findes noget teater, der har formået at eksistere og producere forestillinger på et sammenligneligt niveau med Det Ny Teater i et lignende territorie under tilsvarende konkurrenceforhold. Det usædvanlige er således ikke, at det ikke længere er muligt. Det usædvanlige er, at det har kunnet lade sig gøre i knap 25 år.

Indenfor de seneste 5-6 år har situationen ændret sig markant, i forhold til at kunne drive Det Ny Teater på de nuværende vilkår. Teatret har i samme periode gjort skiftende kulturministre opmærksomme på denne udfordring, der skyldes den samlede effekt af flere forskellige forhold.

Forudsætningen for driften af Det Ny Teater uden driftstilskud var i 1994, at teatret ikke skulle udsættes for konkurrence på ulige vilkår, fra de, af det offentlige, produktionsstøttede teatre. Adskillige subventionerede teatre, herunder Det Kongelige Teater, spiller i dag et konkurrerende repertoire indenfor samme genrer og kernerepertoire som Det Ny Teater. Konkurrencevilkårene er således helt ulige, eftersom Det Ny Teater, i en i forvejen vanskelig position, skal konkurrere indenfor de samme genrer med teatre, der er fuldt subventionerede og dermed får store dele af deres produktionsbudget dækket af offentlige midler. Den deraf afledte virkning er ikke begrænset til konkurrence om publikums opmærksomhed og penge, men påvirker også prisen på de varer og tjenesteydelser, der skal bruges for at producere forestillinger.

Hertil kommer, at billetpriserne til de produktionsstøttede teatre er med til at definere, hvad der forekommer publikum dyrt og billigt, og således "prispresser" markedet for teaterbilletter. Resultatet heraf er, at vi i Danmark i dag har nogle af Europas billigste teaterbilletter, skønt vi har Europas højeste moms på teaterbilletter. Det Ny Teater må fastsætte billetpriserne under indtryk af, hvad vi tror markedet kan bære, og ikke hvad de burde koste, hvis driften skulle være ren kommerciel. Følgende eksempel illustrerer dén problemstilling.

Teatret spiller pt. The Phantom of the Opera med den samme fysiske produktion og det samme antal medvirkende som i London og i New York. Det generelle løn og omkostningsniveau er ikke lavere i København, sammenlignet med London og New York. Den periode produktionen kan opføres i Danmark er af naturlige grunde kortere, mens momsen er højere i Danmark. Det burde betinge en højere billetpris til forestillingen i Danmark. Faktum er, imidlertid, at billetprisen til forestillingen i Danmark er 40-50% lavere

end billetprisen i London og New York. Til yderligere illustration af konkurrenceforvridningen kan det nævnes, at mens produktionsstøtte til Det Ny Teater pr. billet er 0 kr., er den for de øvrige københavnske teatre mellem 200 og 800 kr. pr. betalende publikum, og for de 3 landsdelsscener i provinsen mellem 550 og 650 kr. og for Det Kgl. Teater over 1.000 kr. pr. billet.

De seneste år er løn- og øvrige produktionsomkostninger steget procentuelt 3 gange så meget som den procentuelle billetprisstigning i samme periode.

De københavnske teatres abonnementsordning bidrog tidligere væsentligt til teatrets billetsalg, og var med til at sikre en høj belægning også i en spilleperiodes begyndelse. Da ordningen fungerede, "bidrog" den med mere end 50.000 solgte billetter pr. år. Københavns Teaters forsøg på at ekskludere teatrene udenfor Københavns Teater medførte ordningens de facto kollaps.

Det Ny Teater har hidtil formået at navigere i den ændrede situation ved at veksle mellem ny-produktioner og genopsætninger af tidligere succeser. Nu er denne "ressource" imidlertid opbrugt: The Phantom of the Opera er den sidste mulige genopsætning, og man kan ikke bare "vende bunken", da der ikke ville være gået tilstrækkelig tid fra den seneste genopsætning af en forestilling, til den skulle spille igen.

Det Ny Teaters fremtid – offentlig drift

Det er vores opfattelse, at det der bedst vil sikre en fortsat drift af Det Ny Teater, vil være en fuld subvention af teatret. Vi argumenterer således for en fremtid, hvor den nuværende drift indstilles og direktionen træder tilbage, hvorefter Det Ny Teater atter overgår til offentlig drift. Derved kan den "midlertidige" ordning for Det Ny Teater, der nu har varet knap 25 år, ophøre og driftssituationen normaliseres.

Størrelsen af et fremtidigt driftstilskud til driften af Det Ny Teater er naturligvis en politisk beslutning, men en årlig driftsstøtte på mindst 16 millioner, foruden det nuværende huslejetilskud og billetformidlingstilskud, skønnes nødvendigt, hvis man vil opretholde et produktionsniveau på mindst to store egne nyproduktioner pr. sæson foruden aktiviteterne på lille scene. Det vil nogenlunde svare til, hvad de 5 øvrige større teatre i København i gennemsnit modtager i driftsstøtte. Det Ny Teater ville dermed kunne bevare sin enestående og væsentlige position i kulturlivet, og man ville sikre fremtiden for Københavns største folkelige teater.

En mulig forestilling om, at visse scenekunstgenrer i Danmark, eksempelvis musical, ikke måtte have behov for driftsstøtte, eller et væsentligt mindre behov for driftsstøtte, kan afvises. Til illustration heraf kan nævnes, at Østre Gasværk, der overvejende producerede musicals, i 1998 blev fuldt subventioneret, og at Gladsaxe Teater, der overvejende producerede musicals, i 2006 måtte lukke som værende insolvent på trods af, at teatret i samme år modtog ca. 18 millioner i driftsstøtte. Herudover er ABC Teatret og Amager Scenen, der tidligere var en del af det københavnske teaterudbud og modtog driftsstøtte, begge lukket. Også Privat Teatret

er i dag lukket. Det kunne se ud som om, at man har prioriteret teatrene med en kunstnerisk smal profil på bekostning af de folkelige teatre.

I London er situationen for de privatdrevne teatre ganske anderledes, eftersom man der har et potentielt publikumsgrundlag, der er 10-15 gange større og dermed fuldkommen usammenligneligt med det danske. Nærmeste reelle udenlandske sammenligning kunne være de østrigske teatre Raimund og Ronacher i Wien, som begge spiller et repertoire, der minder om Det Ny Teaters repertoire. Forskellen er blot, at de hver modtager et årligt offentligt tilskud på mere end 60 millioner kr. og har særlig lav momsats på teaterbilletter. Det kan i den forbindelse nævnes, at Det Ny Teaters årlige netto momsbetaling til det offentlige langt overstiger det årlige huslejetilskud.

Det Ny Teaters fremtid – fortsat privat drift

Vi anerkender naturligvis, at kulturmidlerne til teaterlivet er begrænsede, og at det kan være vanskeligt at finde økonomien til den fulde subvention og overgangen til offentlig drift. Hvis dette ikke er muligt og den nuværende drift ikke skal indstilles, men fortsætte med det samme kunstneriske ambitionsniveau, vil det være nødvendigt, at teatret tilføres en produktionsstøtte i størrelsesorden 9,5 millioner kroner årligt. En produktionsstøtte af en sådan størrelsesorden er væsentligt mindre end produktionsstøtten til noget andet større stationært dansk teater. Det vil ikke betrygge teatrets fremtid på samme måde som fuldt subventioneret, og vil fortsat kræve en betragtelig privat risikovillig kapital, men dog på et niveau, hvor driften vil være forsvarlig. I et vist omfang vil en privat drift også lette adgangen til fondstilsbud. Den frihedsgrad den nuværende private drift har haft ved ikke at være underlagt overordnede institutioners eller styrelsers detailregulering af driften, har medført ikke ubetydelige, driftsmæssige besparelser.

Vi vil imidlertid gerne understrege, at vi naturligvis er helt indforståede med, at der skal aflægges fulde regnskaber for anvendelsen af produktionsstøtten, ligesom der må være fuld gennemsigtighed i forhold til den indtjening, produktionsstøtten måtte medføre, efter nærmere aftale med kulturministeriet. Teatret vil på disse vilkår kunne præsentere to store årlige produktioner på store scene og 2 produktioner på den mindre scene, og vil arbejde for, at den ene af de to store produktioner bliver en international eller national co-produktion, med henblik på at lette produktionsomkostningerne. En national co-produktion kunne være med et af provinsens teatre.

København, den 24. oktober 2018

Niels-Bo Valbro
På vegne af Det Ny Teater

Adam Price
På vegne af Ida Løfbergs Fond